

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ЙОГО СКЛАДОВИХ В ЧАСТИНІ ЗАКОНОДАВЧИХ НОВАЦІЙ

Рудич А. І., к.е.н., доцент

Бондаренко Я. Ю., спеціальність «Облік і оподаткування», СВО«Магістр»
Полтавська державна аграрна академія

Анотація. У статті проаналізовано можливі варіанти зміни власного капіталу в результаті набрання чинності Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Розглянуто порядок відображення інформації про власний капітал на рахунках бухгалтерського обліку.

Вступ. Власний капітал формується на початку діяльності будь-якого суб'єкта господарювання і нагромаджується протягом періоду роботи підприємства. Збільшення капіталу є найважливішим завданням підприємницької діяльності. Відображення достовірної інформації у фінансовій звітності про склад та рух власного капіталу залежить від організаційно-правової форми суб'єкта господарювання і займає особливе місце серед об'єктів обліку. Прийняття у 2018 році Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2] врегулювало правові норми Цивільного та Господарського кодексу України, щодо діяльності найбільш популярної організаційно-правової форми ведення бізнесу в Україні – товариства з обмеженою відповідальністю. Цей закон дав змогу розвитку перспективних підприємницьких ініціатив, залученню іноземних інвестицій та покращенню матеріально-технічної бази підприємств.

В той же час даний нормативний акт вплинув на методику відображення в обліку складових власного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми обліку формування власного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю зверталися такі вчені, як Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Калюга Є.

В., Пархоменко В. М., Огійчук М. Ф., Кірейцев Г. Г., Мосаковський В. Б., Сопко В. В., Ткаченко Н. М. та інші. Незважаючи на визнання капіталу однією з найважливіших фундаментальних економічних категорій, ні в економічній теорії, ні в облікових дисциплінах немає єдиного визначення капіталу, що відображає всю сутність цього поняття.

Дослідження зарубіжної та вітчизняної літератури показало багатозначність як трактування поняття «власний капітал», так і його складових. Науковці в своїх працях приділяли велику увагу обліковій оцінці складових власного капіталу, оскільки від цього залежить привабливість товариства.

Серед дослідників існує думка, що саме дія правил П(С)БО 7 «Основні засоби» та низки інших стандартів призводить до того, що реальна вартість капіталу приховується або дуже часто є завищеною. Окремі науковці вважають, що уцінки та дооцінки основних засобів негативно впливають на достовірність власного капіталу, приводячи його до штучного його збільшення (зменшення).

Так, при відображенні в обліку дооцінки збільшується капітал підприємства на суму дооцінки, хоча реально цього збільшення не було, таким чином, формується частина власного капіталу, яка не забезпечена грошовими ресурсами, що в свою чергу призводить до формування так би мовити «мертвого капіталу» [6].

До дискусійних аспектів формування обліку власного капіталу можна віднести і сучасне розуміння поняття «власний капітал», і визначення оптимальної структури власного капіталу, економічне обґрунтування його елементів, недосконалість законодавчої бази та іншого нормативно-правового забезпечення обліку власного капіталу.

Аналіз власного капіталу є базою для обґрунтування вибору варіантів фінансових рішень і спрямований на його приріст, що забезпечує можливість подальшого розвитку і технічного вдосконалення організації. Значимість цього питання обумовлюється тим, що власний капітал забезпечує фінансову

стабільність підприємства, та є основою для початку та продовження його діяльності. Однак, в науково-практичній літературі питання особливостей обліково-аналітичного відображення власного капіталу крізь призму законодавчих новацій є недостатньо дослідженим. Діючі методичні рекомендації з обліку власного капіталу залишають практикуючим бухгалтерам широкі можливості для прояву самостійності та ініціативи при відображенні в обліку і складанні управлінської і фінансової звітності.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження окремих аспектів облікового відображення власного капіталу та його складових в товаристві з обмеженою відповідальністю в умовах законодавчих змін для ефективної організації фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає власний капітал як частину в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [4].

З позицій Н(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» власний капітал складається з таких складових: зареєстрований (пайовий) капітал; капітал у дооцінках; додатковий капітал; резервний капітал; нерозподілений прибуток (непокритий збиток); вилучений капітал; неоплачений капітал [4].

При створенні товариства з обмеженою відповідальністю засновники зобов'язані сформулювати статутний капітал розмір якого зазначається в установчих документах. У системі рахунків бухгалтерського обліку статутний капітал є складовою зареєстрованого капіталу та ведеться на субрахунку 401 «Статутний капітал». Створення статутного капіталу відображається за дебетом рахунка 46 «Неоплачений капітал» і кредитом субрахунку 401 «Статутний капітал». Сума статутного капіталу зазначена у цій кореспонденції записана в установчих документах товариства.

Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» визначено, що при створенні товариства учасники у повному обсязі протягом 6 місяців з дати державної реєстрації, якщо інше не

встановлено статутом, раніше цей строк становив 1 рік. Вказаний строк може бути зменшений або збільшений у статуті, проте лише за одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь усі учасники товариства [2].

Збільшення статутного капіталу є одним з класичних способів фінансування товариства. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2] визначає збільшення статутного капіталу шляхом додаткових вкладів засновників та за рахунок нерозподіленого прибутку. Тобто, процедура розподілу прибутку, виплати дивідендів учасникам і наступного внесення їх як додаткових внесків до статутного капіталу інтегрувалася в одну операцію – реінвестування нерозподіленого прибутку.

Відповідно до Податкового кодексу України реінвестиції – це господарські операції, що передбачають здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій [5]. Отже, за новим законом, спочатку підприємству потрібно нарахувати дивіденди учасникам, а потім на підставі рішення зборів учасників товариства збільшити статутний капітал. Таким чином дивіденди не виплачуються учасникам, а спрямовуються на збільшення їх внесків до статутного капіталу.

У бухгалтерському обліку даний процес відображається за дебетом субрахунку 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами» та кредитом рахунку 46 «Неоплачений капітал». Якщо ж, прибуток використовується на виплату дивідендів, то складається кореспонденція дебет 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» та кредит 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами».

Заслуговує на увагу ще одна складова власного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю – резервний капітал. Його формування та поповнення в товаристві з обмеженою відповідальністю повинно бути передбачено засновницькими документами та обов'язково зазначено в

обліковій політиці підприємства. Резервний капітал створюється для покриття потенційно можливих збитків підприємства та погашення заборгованості в разі ліквідації підприємства тощо. У Законі України «Про господарські товариства», що втратив чинність з 17.06.2018 р. була вимога обов'язкового формування резервного капіталу для товариства з обмеженою відповідальністю у розмірі не менше 25 % статутного капіталу.

В Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2] відсутні вимоги про створення резервного капіталу. Однак, Господарським кодексом України передбачено, що товариства з обмеженою відповідальністю повинні створювати резервний (страховий) фонд в розмірі, встановленому засновницькими документами, але не менше 15 % статутного капіталу, і щорічно відраховувати до нього хоча б 5 % від прибутку. Таким чином, для того, щоб виконати ці вимоги, треба щорічно у бухгалтерському обліку показувати відрахування в резервний капітал.

Висновки. Отже, Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275 від 06.02.2018 р. змінив правила збільшення або зменшення власного капіталу товариства. Зокрема, спрощено процедуру збільшення статутного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку товариства, спростилася процедура зменшення статутного капіталу, розширилося коло повноважень учасників товариства тощо. Дані зміни вплинули на облікове відображення власного капіталу.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-VIII від 06 лют. 2018 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом № 73 від 07 лют. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Податковий кодекс України No 2755-VI від 2 груд. 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу :

<http://www.rada.gov.ua>.

4. Романченко В.В. Проблеми обліку власного капіталу / В. В. Романченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=69514>.